

Regeringskansliet

Anhörigas Riksförbunds svar på remiss SOU 2020:70 Fast omsorgskontakt i hemtjänsten

Sammanfattning

- Bra att lagstifta om fast omsorgskontakt med syfte att tillgodose behov av trygghet, kontinuitet, individanpassad omsorg och samordning.
- Fast omsorgskontakt ska ha kompetenskrav enligt yrkestiteln undersköterska.
- Inför kravet på yrkestiteln undersköterska den 1 juli 2024. Rätt kompetens är en nyckelfaktor för god kvalitet.
- Omsorgskontaktens roll som samordnare, budbärare, ansvarig för genomförandeplan och för kommunikation med anhöriga har särskilt stor betydelse för anhöriga.
- Reformen ställer krav på ledarskap, som ger rätt förutsättningar med organisation, schemaläggning, kompetensutveckling m.m. så att hemtjänstens fokus kan bli mer att tillgodose behov än att arbeta efter minutschema.
- Det är viktigt att reformen följs upp ordentligt för att säkerställa att ambitionerna uppnås.
- Fast omsorgskontakt behövs för alla åldersgrupper, inte bara de äldre.

Övergripande synpunkter

Anhörigas Riksförbund instämmer i utredningens förslag om att lagstifta om en fast omsorgskontakt i hemtjänsten och att bara den som innehar yrkestiteln undersköterska ska utses. Vi ser en fast omsorgskontakt som en viktig förutsättning för att kvalitet i omsorgen ska kunna säkerställas och att lagen fastställer att syftet är att tillgodose behov av trygghet, kontinuitet, individanpassad omsorg och samordning. Tydligt ansvar och befogenheter är viktiga förutsättningar för rollen. Mer likvärdighet över landet är en stor fördel.

Vi noterar med tillfredsställelse att utredningen i stor utsträckning också har sett till anhörigas situation och behov. Vi ser det som självklart, om omsorgskontakten ska kunna leda till syftet, att denne har en regelbunden kontakt med "sin" omsorgstagare och ansvarar för en stor del av omsorgen och delegerade hälso- och sjukvårdsuppgifter. Det ger möjlighet till kunskap om omsorgstagarens situation och den förtroendefulla relation som är viktig för trygghet och också för att åstadkomma bättre kontinuitet. Detta är också mycket viktigt för anhöriga, som behöver den förtroendefulla relationen för sin trygghets skull och kännedom om vem man som anhörig kan ha kontakt med.

Rollen som samordnare, budbärare och ansvarig för genomförandeplan och dialog med anhöriga

Några av de uppgifter som utredningen anger för den fasta omsorgskontakten är av särskilt stor betydelse för anhöriga. Det handlar om rollen som samordnare och budbärare till andra professioner.

Det är ofta en mycket tung arbetsuppgift för anhöriga. Ett tydligt ansvar för genomförandeplanen underlättar också mycket för anhöriga. Ska den vara meningsfull behöver den tas fram i samråd också med anhöriga, något vi anser ska dokumenteras i planen, och följas upp regelbundet tillsammans med omsorgstagaren och anhöriga. Vi ser det också som viktigt att omsorgskontakten har tydligt ansvar för information till och dialog med anhöriga.

Kompetenskrav skyddad yrkestitel undersköterska

Vi delar utredningens uppfattning om vilka de centrala uppgifterna ska vara för omsorgskontakten. Det är kvalificerade uppgifter som kräver ordentliga kunskaper och vi stödjer därför uppfattningen att det behövs den utbildning som anges för att få använda den skyddade yrkestiteln undersköterska. För att syftet med den fasta omsorgskontakten ska uppnås måste uppdraget ges större flexibilitet än det fastställda minutschema, som idag används på många håll. Omsorgstagaren, anhöriga och den fasta omsorgskontakten måste ha möjlighet att tillsammans göra egna bedömningar av hur vård och omsorg ska ges inom ramen för beviljade insatser. För att skapa den tilliten, som tillåter ett sådant arbetssätt, krävs kompetens. Vi vill betona att i undersköterskans utbildning är det väldigt viktigt att kunskaper om anhörigskap och anhörigas situation ingår.

Enligt vår uppfattning är det mycket önskvärt att utbildningskravet införs tidigare än 2030 och ser gärna att det träder i kraft den 1 juli 2024. De satsningar som nu görs på äldreomsorgen måste användas till kvalitetshöjningar, och personal med rätt kompetens är en nyckelfaktor. Fler måste få rätt utbildning. Utredningen om skyddad yrkestitel pekar på möjligheter att ge dem som har reell kompetens också den formella yrkestiteln, så det bör vara möjligt att genomföra, om omställningen startar nu. Utan rätt kompetens under lång tid ser vi stor risk att den ökade ambitionen med fast omsorgskontakt blir en halvmesyr, som t.o.m. kan permanenta dåliga lösningar som inte alls leder till större trygghet eller bättre kontinuitet.

Ledarskap

För att utredningens ambitioner med den fasta omsorgskontakten ska uppnås ställs också krav på ett gott ledarskap som ger förutsättningar att kunna utföra uppgifterna. Det handlar om hur organisationen utformas så att kontinuiteten kan förbättras, vilket förstås också innefattar bra schemaläggning. Det innebär också att fler måste ha möjlighet till heltidstjänst och att andelen timvikarier måste minskas avsevärt. Möjlighet till mentorskap, reflektion och kompetensutveckling måste finnas. Detta är faktorer som också utredningen lyfter fram. Vi förstår att det är en stor utmaning att klara det rekryteringsbehov som krävs för att klara bemanningen. Om kvaliteten i äldreomsorgen ska kunna öka, där fast omsorgskontakt är en pusselbit, är goda arbetsvillkor och tillfredsställande arbetsuppgifter nödvändiga. Det bör i sin tur kunna leda till att fler vill arbeta inom området.

Uppföljning

Vi ser uppföljning som oerhört viktigt för att säkerställa att reformen verkställs på rätt sätt och når de syften som angetts och understryker att Socialstyrelsen måste få i uppdrag att utvärdera hur lagen efterlevs och hur utvecklingen av funktionen ser ut.

Vi förordar att ett systematiskt arbete med kvalitetsfrågorna i kommunernas äldreomsorg bedrivs enligt Äldrestandarderna från Svenska Institutet för standarder.

Inte åldersbegränsat

Fast omsorgskontakt i enlighet med utredningens förslag är bara tänkt att tillförsäkras de äldre omsorgstagarna och deras anhöriga. Vi ser att behovet är lika stort för alla grupper och åldrar och anser därför att kravet på fast omsorgskontakt ska gälla för alla omsorgstagare ”om det inte är uppenbart obehövligt”.

För Anhörigas Riksförbund

Ann-Marie Högberg
Ordförande